

حستاره‌های دربارہ زنان و داستان

(با نگاهی به آثار سیمین دانشور و غزاله علیزاده)

د. ساقی قنبری

رسانش نوین، ۱۳۹۷

سیرشناسه	: قنبری، بیتا، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: جستارهایی درباره زنان و داستان : (با نگاهی به آثار سمین دانشور و غزاله علیزاده)/بیتا قنبری.
مشخصات نشر	: تهران: رسانش نوین، ۱۳۹۷.
مخصصات ظاهری	: ۱۳۸ص.
شابک	: 978-600-8779-96-4
ریت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: دانشور، سمین، ۱۳۰۰ - -- نقد و تفسیر
موضوع	: علیراده، غزاله، ۱۳۷۵ - ۱۳۷۵ - -- نقد و تفسیر
موضوع	: زنان نویسنده ایرانی
موضوع	: Women authors, Iranian
رده بندی کسر	: PIR۸۰۱۴ /الف۹۵۸۷ ۱۳۰۷
رده بندی دیویی	: ۸۱۳۲ ۳۰۹
شماره کتابشناسی دی	: ۵۰۵۷۷۱



تهران: خیابان کریم خان زند، ابتدای میرزای شیرازی، شماره ۸، واحد ۹
تلفن: ۰۹۱۳ ۱۳۰ ۹۱۳۱ rasanesh.pub@gmail.com

جستارهایی درباره زنان در داستان (با نگاهی به آثار سمین دانشور و غزاله علیراده)

بیتا قنبری

ویراستار: اعظم خورشیدی، صبا معاش تانی

طرح جلد و صفحه آرایی: علیرضا علیزاده

ناشر: رسانش نوین

چاپ و صحافی: چاپ دیجیتال میلاد

صحافی: ولیمصر

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۸۷۷۹ - ۹۶ - ۴

قیمت ۹۰۰۰ تومان

فهرست

۷	 دیباچه
۱۱	 سیمای قهرمانان زن در آثار سیمین دانشور
۳۳	 تحلیل جامعه‌شناختی آثار سیمین دانشور
۴۹	 تطبیق نظریه جامعه‌شناسی با ساختار ادبی - اجتماعی رمان‌های سیمین دانشور
۶۹	 روند تحول شخصیت‌های زن در آثار سیمین دانشور و غزاله علیزاده
۹۵	 جنسیت‌گرایی و جنسیت‌ستیزی شخصیت‌های زن در آثار غزاله علیزاده
	 گفت‌وگو با نویسنده: «خانۀ ادیبی‌ها»ی غزاله علیزاده بر پایه مدل گفت‌وگو
۱۰۷	 نورمن فر کلاف

دیبانه

کنکاش آثار نویسندگان زن نشان می‌دهد که زنان رمان‌نویس به دلایل گوناگون جسمی و روانشناختی، روان‌شناختی، بینش و نگرش اجتماعی و فرهنگی و محدودیت‌های عینی جامعه، در اندیشه و پندار، گفتار و کردار و زبان و ساختار و منش با نویسندگان مرد یکسان نیستند و تجربیات ذهنی و عینی متمایزی دارند. این تفاوت‌ها در آثارشان به فرینش قهرمانان زن داستان نیز بازتاب می‌یابد؛ البته این نوع نگاه به هیچ وجه از ارزش آثار نویسندگان مرد نمی‌کاهد. هر نویسنده زن از دیدگاه خاص خود، جهان و مسائل پیرامون آن می‌پردازد، اما گاهی تجربه‌ها، آلام و دغدغه‌های آنان شبیه هم هستند. جزئی‌نگری، پرداختن به مسائل عاطفی و خانوادگی، عشق متعالی، پیوند آن با عنصر خیال، با عشقی مادرانه به اشیا و طبیعت و انسان‌ها نگرینگر، تلاش برای کشف هویت خود و انتقاد از ساختارهای اجتماعی پدرسالار و مردسالار، رجوع تفریقی است که بین نوشته زن با مرد نویسنده فاصله می‌اندازد، در حقیقت نوایی که از ساز وجود نویسنده زن برمی‌خیزد نوایی دیگرگونه است.

کتاب پیش رو مجموعه مقالاتی پیرامون شخصیت و شخصیت‌پردازی در آثار سیمین دانشور و غزاله علیزاده است که در مجلات مختلف چاپ شده و اینک گرد هم آمده است. در این کتاب سعی شده تا آثار سیمین دانشور را در جایگاه نخستین زن داستان‌نویس در عرصه ادبی از نظر ویژگی‌ها و نحوه شخصیت‌پردازی

بررسی نماید. دانشور سعی کرده است در داستان‌هایش به زن بپردازد و اغلب شخصیت‌های داستان‌های او زنان هستند. توجه به زنان و پرداختن به زندگی آن‌ها پیش از دانشور در ادبیات داستانی ایران سابقه داشته است؛ با این تفاوت که نوع و شخصیت زنان داستان‌های او با نویسنده‌های دیگر متفاوت است. اصولاً زنان در آثار دانشور، به دو طبقه متمایز از هم تقسیم می‌شوند: زنان طبقه بالا و مرفه و زنان زحمت‌کش، زیردست و محروم؛ اغلب کلفت‌جماعت که خدمت زنان طبقه بالا را می‌کنند. زنان طبقه متوسط جامعه کمتر به داستان‌های دانشور راه یافته‌اند.

غزاله سیرانده نیز از نسل اول زنان داستان‌نویس در عرصه ادبی ایران است. در روحیه او تنه‌ها، از عرفان، جذب و شهود دیده می‌شود. علاقه و پیوند روحی او با طبیعت، سنگر، آب، درخت، در نثری شاعرانه بازتاب می‌یابد. او اسیر خلسه‌ها و رؤیاهای می‌شود تا حدی که تأثیر آن را نه در خودش، بلکه در خلق شخصیت‌های شبه‌اسطوره‌ای زن در رمان‌هایش می‌توان دید. او تنها، مردم‌گریز و از تنهایی خود گله‌مند است. تنهایی، کسفتگی، تناقض و اضطرابی هدایت‌گونه، او را رفته‌رفته به زوال می‌کشاند. قوت او در طول عمر از رؤیاهایش ناشی می‌شود و کابوس‌ها را از طریق رؤیاهای کنا می‌زند. زندگی معمولی او را همچون شخصیت‌های زن داستان‌ش راضی نمی‌کند. بیای اطرافش را پوچ و مهمل می‌پندارد و افسرده، دل‌مرده و گله‌مند از مصرفی‌بودن انسان‌ها، کوتاهی جهان، برای گذران زندگی به نوشتن پناه می‌برد و به نقد و تحلیل انزیشه‌ها و رفتارهای انسان‌های اطرافش و به نوعی نقد و تحلیل اجتماعی و حتی سیاسی در زندگی داستانی خود، دوستان و اطرافیانش دست می‌زند. بررسی ساختار و محتوای آثار زنان نویسنده ایرانی نشان می‌دهد که داستان‌نویسی آنان از نظر کمی و کیفی به جایگاه و مرحله‌ای رسیده است که بتوان پژوهش‌های علمی دقیق و گسترده‌ای دربارهٔ بن‌مایه‌ها، ساختار و نحوهٔ شخصیت‌پردازی این آثار انجام داد. در دهه‌های اخیر زنان بسیاری در ایران به خلق آثار داستانی روی آورده‌اند. تنوع، کمیت و

کیفیت آثار رمان‌نویسان زن به حدی رسیده است که بتوان از آغاز ادبیاتی زنانه سخن گفت. در این مجموعه نویسنده کوشیده است تا به بررسی شخصیت‌پردازی در آثار دانشور و عزیزاده، بدون سوگیری و جانب‌داری افراطی جنسیتی بپردازد.

بسیار سپاسگزارم از استاد گرانمایه، پرفسور عالم‌جان خواجه مرادوف، عضو هیئت علمی آکادمی علوم جمهوری تاجیکستان که با راهنمایی عالمانه و موسکانه ایشان رساله دکترای نگارنده به فرجام رسید، این مجموعه نیز از حاصل آن گنج‌آوری شده است. همچنین از استاد اندیشمند و بزرگ‌منش، دکتر مرتضی محسنی عضو هیئت علمی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران و همسر بزرگوارم، دکتر آیین زاده که برخی از مقالات این مجموعه با همراهی صمیمانه و عالمانه ایشان نگارش درآمد، سپاس ویژه دارم. سرانجام شایسته است از استاد بزرگ‌هر، دکتر علی رضائی‌پاچی که در انتشار این مجموعه مشوقم بوده‌اند و همکاران محترمانه در دفتر مطالعات تاریخ و فرهنگ مازندران سپاس فراوان نمایم.

بی‌تا قنبری

بابل، آذر ۱۳۹۶